

Redaktørens forord

Redaktionen har hermed den glæde at overbringe vore læsere en smuk sammentat buket af artikler, kronik, kommentar, review-essay og anmeldelser. Vi er helt på det rene med, at der skal være tid til andet end det faglige her i livet - at holde sommerferie eksempelvis - men vi har ikke desto mindre stærke forventninger om, at vore læsere - på de regnvejrsdage, som er en uvægerlig bestanddel af den danske sommer - vil finde anledning til at fordybe sig i dette nye nummer af *Dansk Sociologi*.

Ole Riis er i den første artikel "Implicit religion som sociologisk fænomen" inspireret - eller provokeret - af en tidligere artikel i *Dansk Sociologi* af Cecilie Rubow: "Den skjulte religion" (nr. 2. 2001). *Ole Riis* er naturligvis enig i, at der eksisterer religiøse former uden for eller ved siden af den institutionelle religion. Disse former for religion forsøges netop indfanget ved begreber som 'civil', 'folkelig', 'privat', 'skjult' - eller 'implicit' religion, som *Riis* foretrækker at benævne de religiøse fænomener, der ikke kan henføres til en officiel, institutionaliseret form for religiøsitet. Det er ifølge *Ole Riis* imidlertid påkrævet at gøre sig klart, hvad man taler om, når man udvider religionsbegrebet til også at indbefatte den implicite religion. Det er endvidere nødvendigt at gennemtænke grundigt, hvorledes man mest frugtbart gør sådanne religiøse fænomener til genstand for sociologiske studier. Det understreges, at også hvad angår religion anskuet som sociologisk fænomen, kan der anlægges en substan-

tiel eller funktionel synsvinkel - altså hvad religion *er* - eller hvad religion *gør*.

Ole Riis' pointe er endvidere, at det i påtænkte studier af implicit religion er nødvendigt at gøre sig analyseniveauet klart. På et makro - eller samfundsmæssigt niveau kunne ærindet være at påpege transcendentale kilder til samfundsordenens legitimering - en synsvinkel vi allerede så hos Durkheim. På et meso- eller organisationsniveau kunne man interessere sig for forholdet mellem den officielle religion og ikke-officielle, folkelige varianter. Eller man kunne interessere sig for forekomsten af symbolsk kapital som bestemmende for afgrænsningen af det religiøse fællesskab, dets indre stratifikation og solidaritetsbånd. På mikro- eller agentniveau kunne man rette opmærksomhed mod det enkelte individs refleksivt begrundede livsanskuelse; oplevelse af det hellige, men også på religionen som kilde til motivation og personlige ressourcer.

Der er naturligvis tale om *analytiske* snit eller fokuseringer, der kan være os behjælpelige i studier af skjult eller implicit religion. Religiøse fænomener byder sig 'i virkelighedens verden' ikke selv til på det ene niveau eller det andet. Religion er endvidere som alle andre fænomener, vi vælger at gøre til genstand for sociologisk analyse, underlagt komplekse og intrikate gensidige betingelsesforhold, som det er vores opgave at afdække efter bedste formåen.

Dette gælder også kønnede in- og eksklusionsprocesser i Akademia, der tages

op til behandling af *Inge Henningsen* og *Lis Højgaard* i artiklen "The Leaking Pipeline". Det konstateres indledningsvis, at den lave andel af kvinder i dansk forskning allerede er veldokumenteret - mere udtalt inden for visse fagområder end andre. Artiklens ærinde er dernæst ved hjælp af statistisk materiale at opspore nogle af de knudepunkter i kvinders og mænds karriereløb, hvor kvinder falder ud af uddannelses- og forsknings-systemet. Der spørges om, hvor de 'læka-ger' befinder sig, der foranlediger, at især kvinder falder ud af den uddannelses- og forskningsmæssige løbebane.

Artiklen tegner et kort over uddannelsernes og forskningens kønnede landskab og følger kvinders og mænds vej fra gymnasiet til faste forskerstillinger på universiteterne. Der påvises forskelle mellem mænd og kvinders karriereløb på alle niveauer på den akademiske rangstige. Kvinder bliver oftere end mænd ansat i midlertidige stillinger. Kvindelige lektorer har mindre chancer end mandlige kolleger for at blive professorer. Der er færre kvinder, der søger de opslåede stillinger, og kvindelige ansøgere har mindre chance for at blive erklæret kvalificeret end mandlige ansøgere, men større chance end mændene for at få en stilling, når de er erklæret kvalificeret.

'Pipeline'-metaforen peger på en tidsrum-rækkefølge i kønsorteringsprocessen, men skal man have fat i selve 'læka-gens' karakter, er det nødvendigt at rette blikket mod interaktionen og de gensidige betingelsesforhold mellem på den ene side den systemiske logik i forsknings- og uddannelsessystemet og på den anden side de organisatoriske forståelser og processer, fagtraditioner, individuelt medierede forhandlinger af kulturelle forskrifter vedrørende køn, faglighed og kvalitet i de enkelte institutkulturer.

I den tredje artikel "Global tv-genre og komplekse nærhedsoplevelser" præsenterer *Hanne Bruun* resultaterne af en receptionsanalyse af unge danske kvinders oplevelser med og syn på de to daytime talkshows *Det Nye Synnøve* og *Ricki Lake*. Udgangspunktet er, at daytime talkshows er del af en transnational eller global tv-kultur. Det understreges endvidere, at 'genre' - her daytime talkshow - må forventes at være en væsentlig faktor i seernes måde at relatere sig til mediet og dets indhold på. 'Genre' indebærer hos seerne indholdsmæssige forventninger til den form for virkelighedsbearbejdning, som netop denne genre giver. I den empiriske analyse af unge danske kvinders syn på de to talkshows viser det sig, at de danske seere finder, at det danske program mangler nogle centrale kvaliteter sammenlignet med det amerikanske program. *Ricki Lake* tilbyder følelsesmæssige provokationer, sætter menneskelig ære og værdighed på stil og fremstår derved som forum for grænseoverskridelser til det private. *Ricki Lake* er imidlertid også velegnet til en bearbejdning af af konfliktfyldte moralske normer knyttet til betydningsfulde sociale relationer. *Ricki Lake* har således ifølge Hanne Bruun tre centrale kvaliteter at tilbyde seerne: 1. oplevet oprigtighed, 2. oplevelse af hjælp og løsninger til gæsterne og seerne og 3. mulighed for at afprøve og øve seernes egne evner i rollen som psykologisk og social iagttager. Det danske program *Det Ny Synnøve* kan ikke leve op hertil og afvises derfor af seerne.

Hanne Bruun pointerer imidlertid også, at kulturel oprindelse spiller en meget væsentlig rolle for de kvaliteter, som de danske seere finder i den amerikanske serie. *Ricki Lake* forbliver på trods af sine følelsesmæssige provokationer ufarlig for de danske kvinder. At serien er amerikansk bruges som psykologisk buffer. Serien opfattes kort og godt som ud-

tryk for amerikansk nationalkultur og mentalitet. Det 'amerikanske' i *Ricki Lake* holder serien på en sådan afstand, at den for danske seere - udover det grotesk underholdende - bliver brugbar til både normbearbejdning og kulturel selvbe-kræftelse.

Den sidste artikel "Mötet mellan klient och system - om forskning i socialt arbete" er *Margaretha Järvinens* tiltrædelsesforelæsning i forbindelse med et professorat i sociologi med særligt henblik på socialt arbejde. Der anlægges i artiklen tre perspektiver på mødet mellem klient og system. Socialt arbejde betragtes som et felt, hvor 'systemet skaber klienten'. Det fremhæves, at klienten i mødet med socialarbejderen og 'det sociale system' først og fremmest defineres ud fra de givne institutionelle sammenhænge og de former for service og tilbud, som er tilgængelige - og ikke ud fra klienternes behov og ønsker. Det er ikke så meget de mere eller mindre lovbestemte klient- og problemkategoriseringer, der har Järvinens interesse. Det er i stedet den sortering og håndtering af klienterne, der ikke er beskrevet nogen steder, der påkalder sig interesse. Det er de forståelser og opfattelser, der ligger bag det daglige arbejdes rutiner og selvfølgeligheder, der bringes i fokus. Kort sagt: det som Bourdieu kalder et felts 'doxa' - altså det selvklare og den 'naturlige' måde at gøre tingene på - så naturligt at det end ikke diskuteres.

En andet karakteristisk træk i det sociale arbejde betegnes af Järvinen som 'hjælpens janusansigt' - altså det forhold, at dette at 'hjælpe' også har en anden side. En hjælperelation er altid forbundet med symbolsk magt. At hjælpe et andet menneske placerer dette menneske i en afhængighedsrelation. Ved at modtageren bliver defineret som et menneske, der behøver og får hjælp - og ikke ses som modtager af en retmæssig servi-

ceydelse - fastholdes han i en underordnet position.

Det tredje tema, som tages op i artiklen med sigte på det sociale arbejde er, hvad Järvinen betegner som 'kundskab uden begreb'. Der går her i rette med en mere eller mindre manifest modvilje i det socialt faglige felt mod at forholde sig videnskabeligt til sin indsats. Det sociale arbejde opfattes her som 'kunst', 'mental indstilling' og 'ordløs praksis'. Järvinen opfatter socialarbejdernes modstand mod en forskningsmæssig kvalificering af deres indsats som ulykkelig. Dette både i henseende til kvaliteten af den faglige indsats, socialarbejderne selv, der udsættes for kritik og mistænkeliggørelse og først og fremmest i henseende til de klienter, som det hele drejer sig om. Og - som artiklen slutter - hvis både politikere og forskere og klienter efterlyser en større klarhed og indsigt i, hvad socialt arbejde egentlig handler om, så findes der ingen anden mulighed end at forsøge at skabe en sådan klarhed.

Dernæst skal jeg blot nævne, at dette nummer også rummer en interessant kronik, en opildnende kommentar, et oplysende review-essay samt en række grundige og læseværdige anmeldelser.

Til sidst skal jeg - udover at ønske vore læsere god sommer - også benytte lejligheden til at sige Susanne Klausen mange tak for en meget stor indsats i det redaktionelle arbejde. Samtidig byder jeg Klaus Rasborg velkommen som nyt medlem i redaktionen.

Allan Madsen